

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди,
професор, доктор педагогічних наук

Ю. Д. Бойчук

2021 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 1 засідання фахового семінару кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Андрієвського Тимура Григоровича на тему «Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 - Політологія

від 16 лютого 2021 р.

ПРИСУТНІ: Головуюча на засіданні – д. політ. н., проф. Куц Г.М., зав. кафедри політології, соціології і культурології к. політ. н., доц. Безрук О.О., д. філос. н., проф. Денисенко І.Д., д. філос. н., проф. Радіонова І.О., д. філос. н., проф. Роговський О.М., д. і. н., проф. Рябченко О.Л., к. політ. н. Данько Ю.А., к. політ. н. Савельєва Т.П., к. пед. н., доц. Білоцерківська Н.Г., к. філос. н., Пасісниченко І.І., к. філос. н., доц. Пелішенко І.І., к. соц. н. Стрельнікова О.О., к. соц. н., доц. Шепеленко І.П., ст. викл. Бабухіна С.А., аспіранти Андрієвський Т.Г., Житко А.О., Тяпкіна Ю.О., ст. лаборант Різник Г.В.; запрошені фахівці за напрямом

дисертаційного дослідження: д. політ. н., проф., проф. кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків) Поліщук І.О., к. політ. н., доц. кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Застава І.В.

Серед присутніх 6 докторів наук за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення дисертації Андрієвського Тимура Григоровича «Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 - Політологія. Науковий керівник: завідувач кафедри політології, соціології та культурології ХНПУ імені Г.С. Сковороди, кандидат політичних наук, доцент Безрук О. О.

Рецензенти: завідувачка кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г. С. Сковороди, доктор історичних наук, професор, Рябченко О.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри політології, соціології і культурології Білоцерківська Н. Г.

Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням Вченої ради ХНПУ імені Г. С. Сковороди (протокол № 9 від 28.10.2016 р.).

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспіранта кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Андрієвського Тимура Григоровича за матеріалами дисертаційної роботи «Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 – Політологія (05 – Соціальні та поведінкові науки).

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання: д. політ. н., проф. Куц Г.М., д. філос. н., проф. Денисенко І.Д., д. філос. н., проф. Радіонова І.О., д. філос. н., проф. Роговський О.М., к. політ. н., доц. Данько Ю.А., к. філос. н., доц. Пасісниченко І. М., к. філос. н., доц. Пелішенко І. І.

З позитивною оцінкою дисертаційної роботи виступили:

1) науковий керівник: завідувач кафедри політології, соціології та культурології ХНПУ імені Г. С. Сковороди, к. політ. н., доц. Безрук О. О.;

2) рецензенти: д. і. н., проф., завідувач кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г. С. Сковороди Рябченко О.Л., к. пед. н., доц., доцент кафедри політології, соціології та культурології ХНПУ імені Г. С. Сковороди Білоцерківська Н. Г.

Взяли участь в обговоренні роботи: д. політ. н., проф. Куц Г. М., д. філос. н., проф. Денисенко І. Д., д. філос. н., проф. Радіонова І. О., д. філос. н., проф. Роговський О. М., к. політ. н., доц. Данько Ю. А., к. філос. н., доц. Пасісниченко І. М., к. філос. наук, доц. Пелішенко І. І.

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів прийняти такий **висновок** щодо дисертаційної роботи Андрієвського Тимура Григоровича на тему: «Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії»:

1. Актуальність роботи.

Актуальність дослідження проблематики гібридної війни в політичному процесі обумовлена насамперед триваючим з 2014 року збройним конфліктом між Україною та Російською Федерацією. Окрім значних викликів, пов'язаних із економічними, територіальними та людськими втратами, які понесла Україна в ході російської агресії, складність розв'язання цього конфлікту полягає у застосуванні агресором нетипових практик, пов'язаних із глибинною підривною діяльністю всередині України, а також у позиціонуванні агресора третьою стороною у конфлікті, тобто таким суб'єктом, що не бере участь у конфлікті. Відповідно, у рамках як вітчизняного, так і зарубіжного наукових суспільно-політичних дискурсів існує потужний запит на формування нових практик протидії

викликам, пов'язаним із веденням прихованої гібридної агресії на теоретичному та практичному рівнях.

Актуальність дослідження феномену гібридної війни детермінована також необхідністю виявлення вузькоспеціалізованих напрямів протидії гібридній війні. Це передбачає здійснення концептуалізації поняття гібридної війни, виявлення її статусу в контексті сучасного політологічного дискурсу, визначення базових ознак та критеріїв гібридної війни задля класифікації цього явища в загальній системі типологізації війн.

Інформаційні війни стали домінантою сучасних гібридних воєн, що також обумовлює актуальність дисертаційного дослідження. Інформаційні війни в умовах гібридної війни ведуться насамперед за переформатування або руйнування ідентичностей, а не за території. Позбавлення жертви гібридної агресії суверенітету без повного фізичного захоплення території стає можливим тоді, коли агресор вчиняє багатопланові дії для поляризації суспільства, для його підриву зсередини шляхом внесення розколів між різними спільнотами, зокрема за умов, коли агресор здатний здійснювати ефективний вплив на масову свідомість населення. Широка пропаганда, маніпуляції в інформаційному просторі та поширення дезінформації, конвергенція культури, або ж поглинання однією культурою іншої та нав'язування своїх цінностей – це все гібридні загрози, яким притаманний підривний характер.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлюється необхідністю виявлення сутності гібридної війни у контексті сучасного політичного процесу, визначення особливостей її проявів та засобів протидії гібридній війні, що й визначило вибір теми та напрямок дисертаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є виявлення сутності гібридної війни у контексті сучасного політичного процесу, визначення особливостей проявів та засобів протидії гібридній війні, зокрема, в політичному процесі України.

Відповідно до поставленої мети було сформульовано такі завдання:

- здійснити концептуалізацію поняття «гібридна війна»;
- виявити специфіку проблематики війни четвертого покоління у вимірах дискурсу конфліктів нового покоління;
- з'ясувати особливості ідейно-теоретичної траєкторії формування концепції гібридної війни у методологічному контексті;
- визначити базові принципи формування російської доктрини гібридної війни;
- виявити політико-правові умови виникнення та детермінанти формування російської доктрини гібридної війни в історичному ракурсі;
- здійснити розгляд російсько-української гібридної війни, запропонувавши її структурну модель;
- з'ясувати мету російсько-української гібридної війни в інформаційному та електоральному контекстах та виявити ключові етапи російсько-української гібридної війни;
- окреслити напрями та засоби протидії агресії в умовах російсько-української гібридної війни на зовнішньополітичному та внутрішньоукраїнському рівнях.

Об'єкт дослідження – гібридна війна як суспільно-політичний феномен.

Предметом дослідження виступає гібридна війна у сучасному політичному процесі, особливості проявів та засоби протидії.

Методи дослідження. В основі дисертаційного дослідження лежить низка загальнонаукових та спеціальних методів. Дисертантом застосовувався: системний підхід; компаративний аналіз, метод моделювання, історичний метод, метод техніко-юридичного аналізу, метод тлумачення правових норм, індуктивний та дедуктиви, прогностичний метод тощо.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Дисертаційна робота Андрієвського Тимура Григоровича на тему: «Гібридна війна у політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії» спрямована на вирішення актуального наукового завдання – виявлення особливостей проявів та формування методів протидії російській гібридній агресії в українському політичному процесі.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

У дисертаційному дослідженні були здобуті результати, новизна яких конкретизується у таких положеннях:

Уперше:

- здійснено авторську концептуалізацію поняття «гібридна війна», яке комплексно охоплює суб'єктний склад учасників, основну стратегію гібридної війни, комплекс методів, мету гібридної війни та бажаний результат для агресора і формулюється як *збройний конфлікт між державами, або між державою та недержавним утворенням, в якому один суб'єкт здійснює по відношенню до іншого суб'єкта пряму агресію із прихованим застосуванням своїх збройних сил або опосередковано через інших суб'єктів, організацій, утворень із комплексним застосуванням політичних, економічних, інформаційних та інших невійськових заходів, реалізованих з опорою на військову силу, а також терористичні, диверсійні, підривні та кримінальні технології, що в комплексі застосовуються з метою позбавлення протиборчої сторони фактичного суверенітету як для захоплення території, так і без захоплення всієї території держави, але з утворенням штучних центрів впливу на внутрішню та зовнішню політику жертви;*

- виокремлено окремі етапи у становленні російської доктрини гібридної війни відповідно до історичних та політико-правових умов: 1) формування основних патернів стратегії прихованої агресії – до періоду Холодної війни. На цьому етапі здійснено авторську концептуалізацію

стратегії гібридної війни, яка базується на одній з основоположних характеристик – прихованості. Запропоновано авторське поняття *прихованості агресії*, яке розкривається крізь низку практик, сформованих в російській та радянській військово-політичній традиції та визначається як *здійснення прямої агресії із прихованим застосуванням різних сил з метою уникнення відповідальності за розв'язання конфлікту, в тому числі шляхом формальної або фіктивної зміни суб'єктного складу сторін конфлікту, та позиціонування суб'єкта агресії (агресора) «третьою стороною», а самого конфлікту, зазвичай, як внутрішнього всередині об'єкта агресії (жертви)*;

2) під час Холодної війни – формування спектру підривних методів – «активних заходів»; 3) формування тактики майбутньої гібридної війни – Чеченські війни;

- запропоновано авторську структурну модель російсько-української гібридної війни: а) в основі моделі – відносини між сторонами конфлікту (між агресором та жертвою); б) модель відображає основні стратегічні напрями реалізації агресором загроз (створення маріонеткових утворень, що позиціонуються агресором як сторона внутрішнього конфлікту; реалізація агресором активних заходів для дестабілізації політичної системи жертви; створення напруги шляхом загрози повномасштабного вторгнення; позиціонування агресора – посередником-миротворцем тощо);

- визначено два основні напрями реалізації державних політик з протидії російській гібридній агресії: зовнішньополітичний, який полягає у деконструкції позитивного образу агресора з метою унеможливлення скасування санкційного режиму проти держави-агресора та зменшення впливу його «активних заходів»; внутрішньоукраїнський, який полягає у зміцненні соціогуманітарного простору, в тому числі в мовній, інформаційній, релігійній політиках та політиці пам'яті, з метою зменшення впливу ціннісних, ідеологічних та символічних наративів держави-агресора. Відповідно, запропоновано сформулювати *доктрину гуманітарної безпеки* та дано авторське визначення поняття *політики культурної безпеки*

(стратегічний комплекс владно-розпорядчих дій, спрямованих на захист національних інтересів України в культурно-мистецькому просторі від зовнішніх деструктивних гібридних загроз Російської Федерації) як складової вищевказаної доктрини, які в своїй сукупності покликані ізолювати український соціогуманітарний простір від впливу держави-агресора.

Дістали подальшого розвитку:

- твердження стосовно розуміння сутності гібридної війни, в експлікації якої не варто обмежуватися лише аналізом методології (поєднання військових та невійськових методів) та суб'єктного складу (держави, квазі-держави, проксі-сили, терористичні угруповання тощо), але й здійснювати розгляд крізь призму чинної міжнародно-правової реальності, наголошуючи на тому, що система міжнародної безпеки та міжнародно-правової відповідальності, що склалася після Другої світової війни, прямо впливає на бажання агресора уникнути відповідальності та втрат;

- аргументи щодо розуміння природи вибору агресором сценаріїв гібридної війни, який обумовлюється необхідністю зменшення репутаційних втрат та авторитету як на міжнародній арені, так і у внутрішньополітичному просторі;

- обґрунтування стосовно підходу до періодизації російсько-української гібридної війни. Запропоновано змінити розуміння основних етапів гібридної війни, залишаючи першу підготовчу фазу, другу фазу (фазу гібридної агресії) та видозмінюючи третій етап. Пропонується ввести в дискурс поняття фази «гібридного миру» як третього етапу стабілізації та примусу агресором цільової держави до миру на його умовах.

Поглиблено:

- твердження щодо застосування поняття «гібридна війна» на прикладному рівні в політологічному дискурсі. Так, на теоретичному рівні вбачається допустимим існування різних підходів до визначення війни, яку веде Російська Федерація проти України (нелінійна війни, війна нового типу, нетринітарна війна тощо), втім, на практичному рівні вбачається

необхідність застосування єдиного понятійного апарату для вироблення семантично зрозумілих стратегій протидії гібридним загрозам;

- аргументи стосовно концепції В. Немега щодо «гібридності» суспільства, яке веде гібридну війну. Так, аналіз ідеологічної трансформації сучасної Російської Федерації дозволяє стверджувати, що сучасне російське суспільство відповідає критеріям В. Немега, які він раніше застосовував лише до Чечні, а саме: 1) слабкість центрального уряду, наявність необмеженого права на насильство місцевих «князів»; 2) суспільство, що економічно спирається на експлуатацію та дискримінацію населення, а держава чи місцеві «феодалі» фінансуються за рахунок злочинної діяльності, корупції тощо; 3) стійке і здатне перемогти сучасну високотехнологічну силу суспільство (за рахунок обробки населення пропагандою та ідеологією ворожнечі);

- розуміння щодо застосування державою-агресором «активних заходів», в контексті чого обґрунтовується, що сучасний рівень інформаційно-комунікативних засобів дозволяє перенести реалізацію «активних заходів» у віртуальну площину, чим пояснюється масштабність проведення державою-агресором інформаційних операцій, що в свою чергу вказує на взаємозв'язок між електоральними процесами і реалізацією агресором інформаційних операцій, які, будучи підривними «активними заходами», мають своєю ціллю вплинути на громадську думку в цільових державах і, внаслідок чого, має змінюватися зовнішня та внутрішня політика атакованої держави.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується обраною методологією, що включає як загальнонаукові методи, так і спеціальні методи політичної та юридичної

науки, що забезпечило комплексний підхід до вивчення обраної проблематики.

5. Наукове та практичне значення роботи.

На підставі проведеного дослідження здійснено узагальнення та висновки, евристичність яких зумовлює використання здобутків дисертації в подальших дослідженнях явища гібридної війни та політик протидії гібридній агресії. В цілому, результати дисертаційного дослідження формують теоретичний та емпіричний базис для формування державної доктрини гуманітарної безпеки та політики культурної безпеки. Напрацювання дисертаційного дослідження можуть бути використані на рівні урядових інституцій, які здійснюють діяльність з захисту національних інтересів України. Актуалізація дискурсу формування незалежного та стійкого соціогуманітарного простору в умовах гібридної війни може бути застосована як на законодавчому рівні – для формування нової нормативної бази, так і на виконавчому рівні. Зокрема, результати дослідження можуть мати позитивний ефект в діяльності Ради національної безпеки та оборони України, Міністерства культури і інформаційної політики, відповідних структурних підрозділів у сфері культури обласних та районних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Також, напрацювання дисертаційного дослідження можуть бути взяті в роботу Українським культурним фондом, Українським інститутом, Інститутом книги, Державним агентством з питань кіно, Національною радою з питань телебачення та радіомовлення тощо, політика яких, в свою чергу, впливатиме на статутну діяльність недержавних інституцій (громадських організацій, благодійних організацій, громадських спілок, інших юридичних осіб) у виробленні кінцевого культурно-мистецького продукту, спрямованого на розірвання спільного культурного, ціннісного, ідеологічного та символічного простору з державою-агресором. Результати дослідження так само можуть бути використані засобами масової інформації.

Заданий контекст дослідження може послужити основою для створення на базі закладів вищої освіти відповідних аналітичних центрів, діяльність яких буде спрямована на вироблення теоретичних та практичних підходів до ізоляції соціогуманітарного простору від російського впливу, формування україноцентричних наративів і практик введення їх в масовий дискурс, поглиблення інтеграції українського соціогуманітарного і особливо культурного простору в загальноєвропейський дискурс.

6. Повнота викладення матеріалу у працях.

Зміст основних положень дисертації відображається у 30 публікаціях, в тому числі: за темою дослідження автором одноосібно підготовлено 6 наукових публікацій у фахових виданнях, з них 4 публікації здійснено в українських наукових фахових виданнях, та 2 – у закордонному фаховому виданні.

Статті, опубліковані у фахових виданнях:

1. Андрієвський Т. Г. Концептуалізація поняття гібридної війни: політологічний вимір. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки збірник наукових праць. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2017. Вип. 1 (13). с.4-15.
2. Андрієвський Т. Г. Криза інституту демократії в умовах гібридної війни: електоральний ракурс. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки, Збірник наукових праць. Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. Вип. 1 (17). С. 4-16.
3. Андрієвський Т.Г. Гібридна війна як специфічний тип гібридного конфлікту. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки : збірник наукових праць. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2016. Вип. 2 (12). С. 5-14.

4. Андрієвський Т.Г. Цілі російсько-української гібридної війни. Політичне життя, 2018. Вип.1, № 2, С. 103-108.

5. Андриевский Т.Г. Гибридная война: сущность и базовые стратегии. De Securitate et Defensione O Bezpieczeństwie I Obronności Nr 1(3)/2017. С. 158-165

6. Andriyevskyy T. Purposes of the russian-ukrainian hybrid war. De Securitate et Defensione O Bezpieczeństwie i Obronności. 2017. Nr 2 (3) P. 189-198.

Інші публікації за темою дисертації:

7. Андрієвський Т.Г. Підривні російські технології гібридної війни в контексті меморизації Другої світової війни. Політичні та правові дисонанси в сучасних українських реаліях: зб. матеріалів ХХХ Харк. політолог. читань, м. Харків, 16 червня 2017 р. Харків : Право, 2017. С. 136-140.

8. Андриевский Т.Г. Политическая философия Никколо Макиавелли. Філософія і право: збірка тез доповідей і повідомлень VII Всеукраїнської студентської наукової конференції (18 квітня 2012 р.). Харків : НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012, С. 4-5.

9. Андриевский Т.Г. Силы специального реагирования ООН: необходимость создания, механизм действия, Актуальні проблеми юридичної науки і практики: тези доповідей та наукових повідомлень учасників IV Всеукраїнські науково-практичної конференції. Нац. універ. «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків: «Діса плюс», 2013. С. 30-32.

10. Андриевский Т. Бескультурная нация. Часть 1. Петр и Мазепа. 14.07.2018. URL: https://petrimazepa.com/beskulturnaa_nacia_cast_1. (дата звернення: 17.08.2020).

11. Андриевский Т. Бескультурная нация. Часть 2. Петр и Мазепа. 15.07.2018. URL: https://petrimazepa.com/beskulturnaa_nacia_cast_2. (дата звернення: 17.08.2020).

12. Андриевский Т. Болезненная рефлексия на осколки. Петр и Мазепа. 24.08.2019. URL: https://petrimazepa.com/bolezennaya_refleksiya_na_oskolki. (дата звернення: 17.08.2020).
13. Андриевский Т. Вічна пам'ять. Петр и Мазепа, 02.08.2019. URL: https://petrimazepa.com/vichna_pamyat. (дата звернення: 17.08.2020).
14. Андриевский Т. Время покажет ВОЛЮ. Петр и Мазепа. 29.07.2018. URL: https://petrimazepa.com/vrema_pokazet_volu. (дата звернення: 17.08.2020).
15. Андриевский Т. Геноцид. Петр и Мазепа. 25.11.2017. URL: <https://petrimazepa.com/genocide.html>. (дата звернення: 17.08.2020).
16. Андриевский Т. Гибридные грабли Фейсбука. Петр и Мазепа, 25.02.2018. URL: https://petrimazepa.com/gibridnye_grabli_feisbuka. (дата звернення: 17.08.2020).
17. Андриевский Т. И всё-таки они военнопленные. Петр и Мазепа. 11.12.2018. URL: https://petrimazepa.com/i_vsyo_taki_oni_voenнопленные. (дата звернення: 17.08.2020).
18. Андриевский Т. Красный мак. Петр и Мазепа. 16.11.2017. URL: <https://petrimazepa.com/redpoppy.html>. (дата звернення: 17.08.2020).
19. Андриевский Т. Медиагигиена, которая вам не поможет, Петр и Мазепа. 24.10.2019. URL: https://petrimazepa.com/mediagigiena_kotoraya_vam_ne_pomozhet. (дата звернення: 17.08.2020).
20. Андриевский Т. Медиагигиена, которая... может, и поможет. Петр и Мазепа. 05.11.2019. URL: https://petrimazepa.com/mediagigiena_kotoraya_mozhet_i_pomozhet. (дата звернення: 17.08.2020).
21. Андриевский Т. Международное право для «чайников». Петр и Мазепа. 03.01.2019. URL:

- https://petrimazepa.com/mezhdunarodnoe_pravo_dlya_chaynikov. (дата звернення: 17.08.2020).
22. Андриевский Т. Миф о мире. Петр и Мазепа, 16.10.2019. URL: https://petrimazepa.com/mif_o_mire. (дата звернення: 17.08.2020).
23. Андриевский Т. О бедном диктаторе замолвите слово. Петр и Мазепа. 28.01.2018. URL: https://petrimazepa.com/o_bednom_diktatore_zamolvite_slovo. (дата звернення: 17.08.2020).
24. Андриевский Т. Осуждаешь коммунистов — нацист? Петр и Мазепа. 25.08.2019. URL: https://petrimazepa.com/osuzhdaesh_kommunistov_nacist. (дата звернення: 17.08.2020).
25. Андриевский Т. Пётр, Мазепа и Степан. Петр и Мазепа. 22.07.2018. URL: https://petrimazepa.com/petr_mazepa_i_stepan. (дата звернення: 17.08.2020).
26. Андриевский Т. Про мову відверто. Петр и Мазепа, 20.03.2019. URL: https://petrimazepa.com/uk/pro_movu_vidverto. (дата звернення: 17.08.2020).
27. Андриевский Т. Реинтегрируй меня полностью. Петр и Мазепа. 22.04.2018. URL: https://petrimazepa.com/reintegrirui_mena_polnostu.
28. Андриевский Т. Русофобия, какой она должна быть. Петр и Мазепа. 08.11.2019. URL: https://petrimazepa.com/rusofobiya_kakoy_ona_dolzhna_byt. (дата звернення: 17.08.2020).
29. Андриевский Т. Цель гибридной войны. Петр и Мазепа, 25.09.2017. URL: <https://petrimazepa.com/hybridwarbrief.html>. (дата звернення: 17.08.2020).
30. Andrievsky T., State control of social networks as way of resistance to globalization, Глобалізація: право і суспільство : тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції іноземними мовами студентів та молодих науковців. Харків : «БУРУН КНИГА», 2013. С. 22-23.

7. Особистий внесок здобувача.

Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею, в якій досліджується проблематики гібридної війни в політичному процесі, її

особливості проявів в контексті російсько-української гібридної війни та способи протидії російській гібридній агресії в українському політичному дискурсі.

Особистий внесок здобувача полягає в тому, що подані в дисертації наукові результати отримані автором самостійно. Вихідні ідеї та положення, висновки були розроблені автором на базі вивчення широкого й водночас репрезентативного кола оригінальних зарубіжних і вітчизняних джерел з окресленої проблематики, а також даних емпіричних досліджень. Усі теоретико-методологічні, науково-аналітичні висновки та рекомендації автором зроблено самостійно.

8. Апробація результатів дисертації.

Основні результати дисертаційного дослідження були апробовані на таких наукових заходах: VII Всеукраїнська студентська наукова конференція «Філософія і право» (Харків, 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція іноземними мовами для студентів та молодих науковців «Глобалізація: право і суспільство» (Харків, 2013 р.); IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми юридичної науки і практики» (Харків, 2013 р.); Круглий стіл «Досвід і перспективи українсько-польських взаємин: прагматика партнерства чи війна міфів?» (Харків, 2016 р.); III Міжнародна наукова конференція з циклу Польща – Росія «Сприйняття сучасних викликів, криз і міжнародних конфліктів» (Польща, Седльце, 2016 р.); VIII–X Міжнародні науково-практичні конференції «Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних контекстах» (Харків, 2017 р., 2018 р., 2019 р.); Круглий стіл представників наукових, творчих, громадських організацій, ЗМІ м. Харкова та області з питання розгляду законопроекту «Про державну мову» (реєстр. № 5670) (Харків, 2017 р.); Всеукраїнська науково-теоретична конференція (XXX Харківські політологічні читання) «Політичні та правові дисонанси в сучасних українських реаліях» (Харків, 2017 р.); XI Конгрес Української Асоціації

Європейських Студій «Дотримання європейських спільних цінностей як запорука вирішення та трансформації конфліктів в Україні» (Харків, 2017 р.); Наукова конференція «Віра і розум: зустріч на порозі постсекулярного суспільства. До двадцятиріччя енцикліки Івана Павла II *Fides et Ratio*» (Харків, 2017 р.); Форум «МироТворчість: що можемо зробити Я?» (Харків, 2018 р.); Форум «Безпека Сходу України в умовах гібридної війни: виклики 2019 року» (Харків, 2018 р.); Другий Харківський міжнародний Безпековий форум «Боротьба за людей в умовах гібридної війни» (Харків, 2019 р.); Міжнародний форум соціальної дії «Захист прав дітей під час окупації та збройних конфліктів» (Вінниця, 2019 р.); Круглий стіл «Механізми залучення мешканців територіальної громади до участі в розвитку території у східному регіоні України» (Харків, 2019); III Харківський Міжнародний Безпековий Форум (Харків, 2020 р.) та ін.

Для апробації ключових дисертаційних досліджень в якості експерименту автором було заведено персональний блог на всеукраїнському інформаційно-аналітичному порталі «Петро і Мазепа» (ТОВ «Петро і Мазепа медіа»), де з 2017 по 2019 роки було опубліковано більше 20 матеріалів за темою дисертації (з загальної кількості в 71 матеріал), що містили результати дисертаційного дослідження. Винесення їх у публічну площину у псевдопубліцистичній формі допомогли сформуванню розуміння напрямків введення положень дисертації в масову культуру.

Також, автор провів апробацію основних положень дисертаційного дослідження у професійній ненауковій діяльності. Так, протягом 2018-2019 років автором було реалізовано три масштабні проекти за фінансової підтримки Українського культурного фонду, в ході розробки автор перевіряв спроможність певних практичних висновків.

Крім того, основні ідеї дисертації пройшли апробацію на науково-методологічних семінарах кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

9. Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота написана достатньо лаконічно, чіткою, граматично вірною та ясною українською мовою, у науковому стилі з використанням відповідної наукової термінології. Зроблено коректні посилання на літературні джерела та наукові результати інших авторів. Бібліографічний опис наукових цитувань у дисертаційній роботі складено у відповідному вигляді.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності.

Зміст дисертаційного дослідження, використані у ньому методи та основні результати, що одержані в роботі, відповідають спеціальності 052 Політологія.

11. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження узгоджується з комплексними науковими темами кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Соціалізація особистості в сучасних соціокультурних контекстах» (0112U002003 від 16.01.2012 р.) на 2012-2019 рр. та «Соціалізація особистості в сучасних соціокультурних і соціально-політичних контекстах» (0119U101695 від 02.05.2019 р.).

12. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Андрієвського Тимура Григоровича «Гібридна війна в політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії» є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає всім встановленим вимогам, в т. ч. вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження та відповідність роботи спеціальності 052 Політологія, дисертація Андрієвського Тимура Григоровича «Гібридна війна в політичному процесі: особливості проявів та засоби протидії» рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії 052 Політологія.

Результати відкритого голосування присутніх на семінарі: рішення прийнято одногolosно.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

доктор політичних наук, професор

Г. М. Куц

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

О.Л. Рябченко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри політології,
соціології та культурології
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Н. Г. Білоцерківська

Секретар засідання кафедри політології,
соціології та культурології
ХНПУ імені Г. С. Сковороди,
кандидат політичних наук

Т. П. Савельєва

Куц Г. М., Рибченко О. Л., Білоцерківська Н. Г., Савельєва Т. П.